

EL PROFESSORAT FUNCIONARI DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

ALGUNS TRETS DEMOGRÀFICS I DE LA SEUA EDAT D'ACCÉS A
L'ACTIVITAT ACADÈMICA

MIGUEL ÀNGEL GARCÍA CALAVIA

*DEPARTAMENT DE SOCIOLOGIA I ANTROPOLOGIA SOCIAL
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA*

FRANCISCO MONTES SUAY

*DEPARTAMENT DE ESTADÍSTICA I INVESTIGACIÓ OPERATIVA
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA*

Recepció: juny 2015; acceptació: juliol 2015

R E S U M E N

EN AQUEST ARTICLE, ES VOL FER UNA SOCIOGRAFIA DELS PROFESSORS FUNCIONARIS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, I UNA APROXIMACIÓ ALS CANVIS EN LES TRAJECTÒRIES DEL PROFESSORAT A PARTIR DE LES POSSIBLES VARIACIONS EN L'EDAT D'ACCÉS. LA FONT D'INFORMACIÓ PRINCIPAL PROCEDEIX D'UN LLISTAT SEMIPÚBLIC DE LA MATEIXA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA QUE CONTÉ DADES DEL SEU ESTATUT CONTRACTUAL, SEXE, ANY DE NAIXEMENT I DE L'ANY D'INCORPORACIÓ A LA UNIVERSITAT COM A PROFESSORS (QUE NO DE L'ANY EN QUE ES VAN FER PROFESSORS AMB ESTATUT DE FUNCIONARIS).

LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA IMPARTEIX DES DE FA ANYS LES TITULACIONS TRADICIONALS I LES NOVES AMB EXCEPCIÓ DE BONA PART DE LES PRÒPIES DE LES UNIVERSITATS POLITÈCNIQUES. ÉS TAMBÉ UNA UNIVERSITAT GRAN. L'EXAMEN DELS ASPECTES ASSENYALATS DELS SEU PROFESSORAT ES POT PROJECTAR AL DE LES UNIVERSITATS DE MAJOR GRANDÀRIA.

LES DADES ANALITZADES EVIDENCIEN CANVIS QUE SEGUEIXEN LES MATEIXES TENDÈNCIES DE LES TRANSFORMACIONS QUE HA EXPERIMENTAT EL PROFESSORAT D'ALTRES PAÏSOS EN LA SEUA COMPOSICIÓ DEMOGRÀFICA I ESTATUTÀRIA, AIXÍ COM EN L'EXERCICI DE LA SEUA ACTIVITAT DOCENT. AIXÍ MATEIX, POSEN DE MANIFEST QUE LES EDATS D'ACCÉS DELS PROFESSORS FUNCIONARIS ACTUALS HAN AUGMENTAT PROGRESSIVAMENT. PER ÚLTIM, CAL ASSENYALAR QUE LA PROPORCIÓ DE PROFESSORS QUE HAN ACONSEGUIT L'ESTATUT DE FUNCIONARIS (I QUE ROMANEN ACTUALMENT A LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA) ENTRE ELS QUE S'HAVIEN ANAT INCORPORANT, CANVIA MOLT EN FUNCIÓ DE LA LLEI QUE REGULAVA LA INCORPORACIÓ.

PALABRAS CLAVE:

PROFESSORAT UNIVERSITARI, COMPOSICIÓ INTERNA, DEMOGRAFIA, TRAJECTÒRIES PROFESSIONALS, ESPANYA.

INTRODUCCIÓ

El 31 de desembre de 2014, el nombre de professors funcionaris a la Universitat de València era de 1981.¹ Segons la informació disponible en un llistat del professorat funcionari, eren 568 catedràtics, 1237 titulars d'universitat, 24 catedràtics d'escola universitària, 138 titulars d'escola universitària i 14 professors funcionaris dels que no apareix la seua categoria.²

Les dades ens permeten comptar els professors funcionaris, a més a més, pel seu sexe i calcular la seua edat. També, ens informen de les facultats a les que estan adscrites les seues places o dels departaments als que pertanyen; d'aquesta manera és possible efectuar la seua ordenació per grans àrees de coneixement o per les disciplines acadèmiques que practiquen. Amb aquestes dades és vol fer una sociografia dels professors funcionaris de la Universitat de València.

A més a més, les dades ens informen de l'any d'incorporació dels actuals professors funcionaris a la universitat i de l'any del seu naixement la qual cosa ens permet calcular la seua edat d'accés a la universitat com a professors (que no l'edat a la qual es van fer professors amb estatut de funcionaris). Doncs bé, es vol fer una aproximació als canvis en les trajectòries del professorat a partir de les possibles variacions a l'edat d'accés. En la mesura que tot el que suposa l'accés (categories professorals, requisits mínims exigits per a cadascuna i procediments de selecció) està regulat per llei i que els professors funcionaris actuals s'han vist afectats per tres lleis diferents, aquests s'agrupen tenint en compte la llei vigent en el moment que té lloc la seua incorporació. Les tres lleis són: la *Ley de Enseñanza Universitaria* (LSE) de 1965, la *Ley de Reforma Universitaria* (LRU) de 1983 i la *Ley Orgánica de Universidades* (LOU) de 2001. Així, s'estableixen tres grups i es calcula la seua edat mitjana. Tot això ens permet veure si hi ha diferències tant en la grandària dels grups constituïts com en les mitjanes de les edats d'accés al llarg del temps

i si es pot establir alguna relació amb les lleis que serveixen per a delimitar cada grup.

Sota les dues primeres lleis, els nomenaments permanents dels professors universitaris tenien l'estatut de funcionaris. S'accedia després de guanyar un concurs per a cobrir determinades places, concurs que era resolt per una comissió integrada per professors de l'àmbit de coneixement. Sota la LOU, eixos nomenaments poden tenir, a més a més, l'estatut de contractats, la finalitat dels quals és proporcionar major adaptabilitat a les fluctuacions de l'oferta i demanda de títols (Ortega Castro, 108-109), per tant, s'han creat categories noves. Els nomenaments, tant amb un estatut com amb un altre, tenen lloc igualment després de guanyar un concurs. Prèviament, les persones que es presenten han d'estar acreditades per agències externes, de caire nacional pels nomenaments amb estatut de funcionari, i d'aquest caire o autonòmic, pels nomenaments amb estatut de contractat.

En relació amb aquesta sociografia, en moltes de les universitats d'altres països, encara que es fa especial referència a les universitats dels Estats Units, Alemanya i França, en tant que representants de tres tradicions universitàries, la departamental, la humboldtiana i la napoleònica, s'observa:

- Una diversificació interna en la forma d'integrar contractualment al professorat. Es manté l'estatus de permanent i a temps complet. Ara bé, es fan menys incorporacions d'aquestes característiques. S'estan creant noves categories contractuals i més llocs de treball a temps parcial (Altbach, 2000: 29; Musselin, 2008: 26). Aquesta diversificació interna del professorat ha estat paral·lela al seu creixement, conseqüència de la massificació de l'ensenyament superior.
- Una major presència de les dones entre el professorat universitari des dels anys vuitanta. Aquesta major presència ha tingut lloc des

¹ Segons el Servei d'Anàlisi i Planificació (SAP), el 5/02/2015 el nombre de PDI funcionari era de 1990. Recull de Dades Estadístiques del Curs 2013/14.

² Segons el SAP, el 5/02/2015 la plantilla de PDI funcionari estava configurada per 596 catedràtics, 1222 titulars d'universitat, 25 catedràtics d'escola universitària i 147 titulars d'escola universitària.

de baix, des de les categories de menor rang i des dels llocs de treball amb poques garanties d'estabilitat (Enders, 2000 (1): 95). A l'actualitat, la presència d'homes i dones entre el professorat universitari encara és desigual: sobre tot, a les categories de major rang, fins i tot, a les branques/disciplines on la presència de les dones és ja antiga. En aquests darrers casos s'al·ludeix a un tractament desigual (Chevaillier, 2000: 69; Musselin, 2008: 22).

- L'envelliment del professorat: als Estats Units, a l'any 2003, el 63 % del professorat a temps complet tenia més de 45 anys; a Alemanya, a l'any 2004, l'edat mitjana dels professors universitaris era de 44 anys però la dels catedràtics, l'única categoria funcional i estable existent, era de 53 anys; a França, a l'any 2005, l'edat mitjana dels professors titulars (*maîtres de conférences*) era de 44 anys i la dels catedràtics (*professeurs*), 52 anys (Musselin, 2008: 24). Aquestes xifres assenyalaven (i assenyalen) que aquests països i altres, com Itàlia, han conegut (o coneixen) importants processos de jubilacions que estan sent aprofitades per a introduir noves condicions laborals als personals permanents i per a reduir el nombre de llocs permanents i transformar-los en llocs de treball temporals (Enders, 2000 (2): 45-46; Stephan, 2006: 10 i 12).

Tots aquests fets apunten transformacions importants que han afectat a la grandària d'aquest grup de professorat universitari, la seua constitució interna i els seus equilibris estatutaris, o la seua composició demogràfica. Sobre això, es planteja que el seu creixement no s'ha produït per simple clonació sinó per diferenciació interna; que el sostre de vidre entre els homes i les dones està lluny d'haver estat trencat; i que aquestes perspectives d'eixida cap a la jubilació no han estat sense conseqüència sobre les condicions estatutàries i laborals del grup. L'observació dels canvis que ha pogut experimentar el professorat de la Universitat de València i les seues tendències ens possibilitaran observar fins a on es ratifiquen aquests plantejaments.

En relació amb l'accés a la carrera universitària tradicional, es planteja que s'han formalitzat molt les exigències requerides a l'actualitat si bé les vies esdevenen més complexes, incertes i múltiples. Així, es registren una sèrie de fets que alteren la carrera universitària, com ara la transformació de la finalitat del doctorat, noves categories de professorat, obertura d'altres itineraris (Musselin, 2008: 79 i 81), de manera que, en molt casos, està deixant de ser organitzacional seguint uns itineraris estabilitzats i ben identificats per a passar a ser més erràtica (Enders i Kaulish, 2005: 141). Ara bé, no n'hi ha recerques que relacionen aquests fets amb l'edat d'accés. Si que hi ha publicacions que contenen dades sobre l'edat d'accés a un primer lloc sota una categoria permanent: a França, l'edat mitjana d'accés a un lloc permanent era de 34 anys al 2005 si bé es podien trobar diferències d'unes disciplines a altres; a Alemanya, l'edat mitjana d'accés a un primer lloc de treball de professor per als assistents habilitats era de 42 anys; l'edat mitjana d'obtenció de l'habilitació era de 40 anys (Musselin, 2008: 72-75). En aquest context i tenint en compte la informació disponible, les variacions en les edats d'accés dels professors funcionaris de la Universitat de València, ens assenyalen, entre d'altres fets, canvis als tipus i grau de formalitats requerides, més dificultats i temps per a satisfer-les. També, que hi hauran més o menys professors que puguen desenvolupar completament la carrera tradicional. Per últim, que les carreres siguin més o menys lineals, més o menys nòmades.

En aquest article, s'analitzen els aspectes esmentats en relació amb el professorat funcionari de la Universitat de València, considerat globalment i per grans àrees de coneixement (i per disciplines acadèmiques). En primer lloc, s'examina la composició estatutària del professorat de la Universitat de València en general i en particular del funcionari, així com la seua evolució, especialment al darrers anys. En segon lloc, s'analitza la seua composició demogràfica, per gènere i per edat. En tercer lloc, s'examina l'edat d'accés dels professors funcionaris de la Universitat de València a la seua activitat com a tals i les seues variacions, en tant que forma d'aproximar-se a les seues trajectòries.

La Universitat de València és antiga (fundada en 1499), la qual cosa es tradueix en que imparteix tots els nivells d'ensenyament superior i les titulacions tradicionals i les noves amb excepció de bona part de les pròpies de les universitats politècniques, i per tant, el seu professorat és adient a les mateixes. També es una universitat gran (la més gran de les valencianes), imparteix docència en centres propis a 52.221 estudiants, i amb un dels pressuposts més elevats de les universitats públiques. L'examen de les característiques del seu professorat pot reflectir bé el de les universitats de major grandària, més de 40.000 estudiants, que tenen una antiguitat més enllà de l'any 1975.

Com s'ha comentat, la informació procedeix d'un llistat semipúblic del professorat. Els professors s'han agrupat per grans àrees de coneixement: arts i humanitats; ciències experimentals; ciències de la salut; ciències socials i jurídiques; enginyeries. Aquesta agrupació s'ha fet tenint en compte els departaments i les facultats a les que estan adscrits els professors.

EL PROFESSORAT DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

El professorat funcionari suposa el 52,5 % del total del professorat a l'any 2014 segons el Servei d'Anàlisi i Planificació; els més nombrosos són titulars i catedràtics d'universitat, 1228 i 597, respectivament. Els professors contractats són 1808; dels quals 928 són associats i 386 associats de ciències de la salut, totes dues categories amb la major inestabilitat i sense previsió nominal d'entrar en la carrera universitària; de la resta, hi ha amb estatus d'indefinit, contractats doctors (186) i col·laboradors (38), amb estatus que els permet assolir el d'indefinit, ajudants doctors (193) i ajudants (34) i els de reconeixement especial acadèmic, emèrits (33) i visitants (10) (Quadre 1).

Aquest grup ha experimentat un creixement notable a les darreres dècades: en 1980, el nombre total de professors funcionaris (incloent els de la Universitat d'Alacant ja que es va fundar al 1979 i fins aleshores funcionava com a col·legi universitari dependent de la Universitat de València) era de 499; el total (sumant funcionaris, encarregats

de curs i ajudants) era de 1.177 (Almarcha, 1982: 108). Tenint en compte que el nombre de professors de les universitats d'Alacant i València a l'any 2013 era de 6.030, aquest nombre s'hauria quintuplicat en aquests 30 anys.

Aquest creixement demogràfic del professorat ha seguit l'explosió del nombre d'estudiants i de títols a la Universitat de València, i ha suposat una certa racionalització de la docència rebaixant la ratio professor/estudiants. En allò que es refereix als estudiants matriculats, la mitjana a la segona meitat dels seixanta era de 7.759; a la segona meitat dels setanta era de 37.012, a la primera meitat dels noranta, de 58.154 (Baldó, 1999: 39); poc temps després es ralenteix el creixement i fins i tot comença a reduir-se alguns anys, així, a l'any 2014, eren 52.221.

La massificació estudiantil ha tingut lloc per onades (una primera, entre 1970 i 1980; una segona, entre 1985 i 1995) i cadascuna ha estat seguida sovint d'un creixement del professorat. El fenomen s'ha produït, també, a la resta d'Espanya i altres països. Respecte a l'oferta de títols, era de 5 a l'any 1970, de 15 a l'any 1983 i de 50 i a l'any 1998 (Baldó, 1999: 52). I a més a més de la proliferació de títols, han tingut lloc canvis en la seua demanda. Així, les preferències dels estudiants s'han orientat preferentment des de finals dels setanta cap els títols de ciències socials i jurídiques (encara que el d'Economia va aconseguir atraure a molts estudiants des de la seua posada en marxa a finals de seixanta); s'han mantingut amb un creixement lent i moderat les d'art i humanitats, per un costat, i les de ciències experimentals, per altre; i s'han reduït forçosament com a conseqüència de la implantació del *numerus clausus* les de Medicina i Magisteri.

Això ha pogut produir petits desequilibris i «escanyaments» en algunes àrees: hi ha més professors amb l'estatus funcional/permanent dels que requereix la actual demanda de determinats títols la qual cosa ralenteix quan no impossibilita l'accés de nou personal, un fenomen invocat per Ortega Castro (2000: 108-109) per a Espanya i per Finkelstein en relació amb els professors dels Estats Units (2000: 30). Per últim, les ratios professors / estudiants s'han anat reduint des de la segona meitat dels noranta. Tot això té conseqüències sobre el

creixement i distribució del professorat de les universitats públiques.

Un examen de l'evolució més recent del professorat, des de l'any 2010, període de crisi econòmica, posa de manifest una reducció de casi un 9% a partir de 2012. Per categories, han augmentat catedràtics, contractats doctors, col·laboradors, fins 2013; també, ajudants doctors. Tant contractats doctors com a col·laboradors són categories permanents creades

a partir de la LOU amb estatut de contractat. Pel contrari, s'han reduït els titulars d'universitats, i sobre tot, els professors associats, 308 menys, a partir de 2012; també els titulars d'escola universitària i catedràtics d'escola universitària, encara que són categories a extingir des de la reforma de la LOU al 2007. Des de l'any 2013, el nombre de professors de totes les categories tendeix a mantenir-se o a reduir-se mínimament (Quadre 1).

QUADRE 1

Composició de la plantilla de PDI de la Universitat de València des de 2010 i fins 2014

	C.U.	T.U.	CEU	TEU	CD	AD	Aj	COL	Assoc	ACS	EM	Vis	TOT
2014	597	1228	25	148	186	193	34	38	928	386	33	10	3806
2013	611	1245	27	165	185	162	48	38	974	370	28	11	3864
2012	561	1295	29	188	150	186	46	35	1282	366	24	8	4170
2011	521	1288	33	201	124	173	36	28	1215	355	20	7	4001
2010	432	1410	40	227	117	129	26	7	968	345	14	5	3721

Font: Servei d'Anàlisi i Planificació UV.

Sigles: CD = Contractat Doctor; AD = Ajudant Doctor; Aj = Ajudant; COL = Col·laborador; Assoc. = Associat; ACS = Associat de Ciències de la Salut; EM = Emèrits; Vis = Visitants.

A finals de 2011 va guanyar les eleccions el Partit Popular. El govern constituït va adoptar una política de reducció de la despesa pública la qual cosa es va traduir en més retallades pressupostàries per a les universitats, en el cas de la de València s'ha passat dels 270 milions d'euros de subvenció al 2011 a 225 al 2014 (Quadre 2), el que es reflecteix a tots els capítols de la despesa de la Universitat, especialment, al de personal. Aquestes xifres absolutes ha suposat una reducció de la subvenció per estudiant de 629 euros, quasi un 13% menys, que ha estat compensada en part mitjançant una reducció de la despesa per estudiant, quasi un 10%.

Poc temps després d'arribar al poder, el partit conservador va aprovar dos decrets (R.D. 20/2011 de 30 de desembre de 2011 i R.D. 14/2012 de 20 d'abril de 2012) que afecten directament les formes de gestió del professorat de les universitats públiques i la seua dedicació docent: d'una banda, hi ha

limitacions per a la seua promoció com a funcionaris o com a CDs i per a la reposició de jubilats, i d'altra, hi ha més càrrega docent per a una part del professorat.

Els efectes indirectes d'aquestes mesures han estat la prioritització de les promocions per part de les universitats abans que entrarà en vigor el R.D. 20/2011; l'avançament de les jubilacions, si s'acomplien els requisits, degut al malestar per la sobrecarrega docent generada pel mencionat decret 14/2012 per a una part del professorat. Els seus efectes directes: una reducció de la plantilla d'un 7 % a partir de 2012; un major nombre d'hores de docència per a part del professorat que ara deu impartir fins a 29 crèdits. En qualsevol cas, cal dir que les ratios professor/estudiant no han variat al llarg dels quatre anys amb excepció de l'any d'aprovació dels decrets; això ha estat possible perquè s'ha produït una reducció del nombre d'estudiants.

QUADRE 2

Estudiants, professors i despesa de la Universitat de València i subvenció de la Generalitat Valenciana entre 2010 i 2014

	Estudiants	Professors	Despesa	SubvencióGV	Des. per estudiant	SubvencióGV per estudiant	Ratio prof/estud.
2014	52221	3806	319.613.097	225.871	6120	4.325	13,7
2013	53367	3864	323.001.760	226.911	6052	4.251	13,8
2012	54520	4170	344.626.900	250.918	6321	4.602	13
2011	54697	4001	364.578.288	270.979	6665	4.954	13,6
2010	54825	3721	370.394.429	270.430	6755	4.932	14,7

Font: Servei d'Anàlisi i Planificació UV

Sigles: GV = Generalitat Valenciana; Des. per estudiant = despesa per estudiant.

Per tant, el professorat de la Universitat de València s'ha diversificat contractualment encara més: una part s'ha estabilitzat des de 2006 sota les categories de contractat doctor i col·laborador, categories amb estatut de contractat. Es tracta d'una nova divisió entre el personal funcionari i el que renova periòdicament els seus contractes (els professors associats). A més a més, una altra diferenciació de dedicació docent s'ha configurat a partir del decret 14/2012 entre els professors que imparteixen 24 crèdits, els que n'imparteixen més i els que n'imparteixen menys. D'aquesta manera, el grup que constitueix el professorat de les universitats pu-

bliques està sotmès a diferents estatuts i condicions des de fa uns anys.

UNA PRESENCIA DESIGUAL PER SEXE

Les dones representaven el 37 % del total de professors funcionaris a finals de 2014 en la Universitat de València. La representació és menor a les categories de major rang professoral, 27,5% són catedràtiques, i quasi s'equipara amb la dels homes en les de menor, 48,6 dels titulars d'escola universitària són dones; entre un percentage i l'altre, les titulars d'universitat són el 40,5 % (Quadre 3; Gràfica 1).

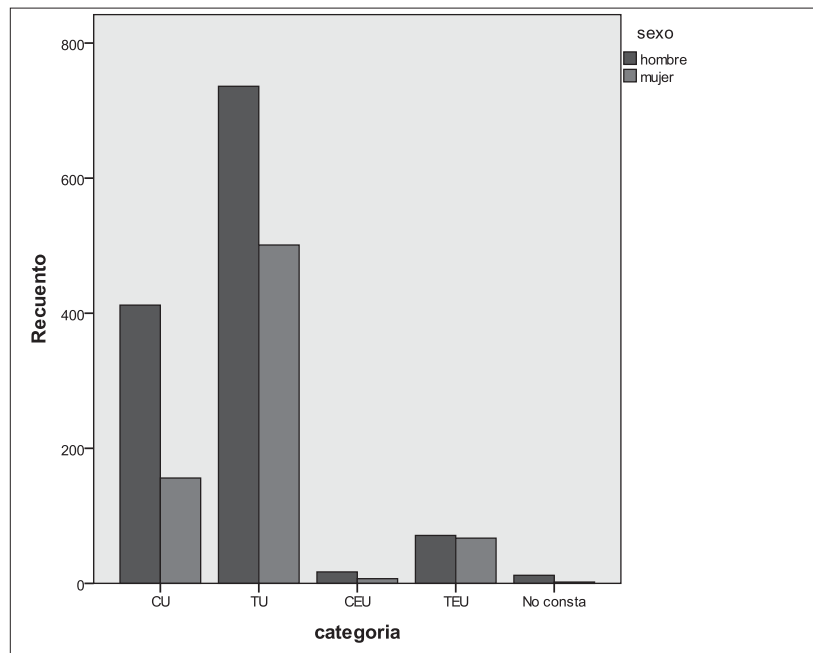
QUADRE 3

Composició de la plantilla de PDI de la Universitat de València per sexe a l'any 2014

		Categoria					Total	
		CU	TU	CEU	TEU	No consta		
Sexe	Home	Freqüència	412	736	17	71	12	1248
		% dintre de categoria	72,50	59,50	70,80	51,40	85,70	63,00
	Dona	Freqüència	156	501	7	67	2	733
		% dintre de categoria	27,50	40,50	29,20	48,60	14,30	37,00
Total		Freqüència	568	1237	24	138	14	1981
		% dintre de categoria	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

GRÀFICA 1

Composició de la plantilla de professorat funcionari de la Universitat de València al 2014

Aquesta presència desigual per sexe s'observa també per grans àrees de coneixement si bé en algunes està més aguditzada que en altres. Així, els percentatges de dones entre titulars d'universitat i catedràtics d'arts i humanitats són respectivament de 39 y 30,2 %; en ciències experimentals, són de 34,7 i 25,4 %; en ciències de la salut, 36 i 28 %. Els percentatges són més contrastats en ciències socials i jurídiques: la representació quasi paritària entre els titulars d'universitat, un 48,3 %, no troba correspondència entre els catedràtics, un 29,1 %; també en les enginyeries on la presència de les dones és reduïda: entre els titulars d'universitat, un 19 % però no hi ha cap catedràtica. Un examen més desagregat de ciències socials i jurídiques per àrees posa de manifest que els percentatges de dones entre titulars d'universitat i catedràtics de Dret és de 51,1 i 25 %; entre els d'Economia, 40,6 i 22,4 %; i entre els de Ciències Socials, 33,8 i 34,8 %.

Aquesta distribució per sexe a les diferents categories de professorat funcionari podria tenir diverses causes que, amb les dades de les que disposem, són de difícil comprovació: la composició per sexe de les onades de llicenciats al llarg del temps, una major dedicació dels homes a les carreres univer-

sitàries, entre d'altres raons, com a conseqüència de la menor assumpció del treball reproductiu i domèstic, i el tracte desigual.

Coneguem els percentatges de dones matriculades a les Facultats de la Universitat de València (Quadre 4), la qual cosa ens permet observar diversos fets. En primer lloc, que al curs 1975/76 n'hi havia més dones que homes a la Facultat de Filosofia i Lletres (aquesta es diferenciarà amb posterioritat en les facultats de Filosofia i Ciències de l'Educació, Geografia i Història, Filologia i Psicologia). En segon lloc, que a partir del curs 1985/86, els percentatges de dones s'igualen (o gaire), quan no superen, els dels homes a totes les facultats existents en eixe moment amb excepció de les de Física, Química (creades a partir de l'antiga de Ciències, al igual, que Matemàtiques i Biologia) i Economia. En tercer lloc, que a partir del curs 1995/96, els percentatges de dones matriculades son iguals o superiors a totes les facultats amb excepció de la de Física, encara que des d'aleshores han aparegut noves titulacions i noves facultats o escoles, algunes de les quals, Enginyeria i Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport, amb una demanda molt masculinitzada. Aquestes darreres tendències es constaten més encara quan

parem compte de les universitàries que acaben els seus estudis a principis del segle. Així, representen més de les dues terceres parts dels graduats cada any a les universitats espanyoles (Fernández-Coronado

y González Sanjuán, 2009: 34). Les taxes de graduació de les dones són superiors també en la major part de les titulacions impartides per la Universitat de València (2009: 124-125).

QUADRE 4
 Percentatges de dones matriculades a la Universitat de València

	U.València	Lletres		Ciències		Dret	Economia	Medic.	Farm.
1975/76	40,5	53,9		33,2		33,5	30,7	33,9	40,5
	U.València	G.H.	Fil. CE.	Física	Biologia	Dret	Economia	Medic.	Farm.
1985/86	53,5	57,3	55,3	20,3	50,9	49,4	36,5	48,1	66,0
1995/96	62,5	58,2	76,1	34,6	62,8	61,4	50,9	61,4	72,8

Font: Baldó, 1999: 50

Sigles: G:H. = Geografia - Història; Fil. CE = Filosofia i Ciències de l'Educació; Medic.; Medicina; Farm. = Farmàcia

Amb aquestes dades es poden fer diferents supòsits: en la mesura que ha crescut el nombre de dones matriculades a la Universitat de València des dels vuitanta, hi hauran més llicenciades i també més dones que hagen decidit fer la carrera universitària. Aquest fet contribueix a explicar parcialment la composició per sexe del PDI a les categories funcionaris i es tradueix en les de rang inferior o mitjà que requereixen menys temps; fins i tot en Dret i Economia, atès que l'equiparació de matriculats i matriculades ha estat recent. Ara bé, hi ha una excepció, arts i humanitats, on la presència de les dones supera la dels homes des del curs 1975/76, però no es reflecteix a la composició per gènere de les categories, tampoc, a les de catedràtic. Una prova de que deu haver altres raons que expliquen aquesta presència desigual per gènere. En qualsevol cas, cal assenyalar que la situació canvia amb certa rapidesa: a l'any 2011, el nombre de catedràtiques eren 130; tres anys després, 165; un augment gairebé semblant al que han experimentat els catedràtics en aquest mateix període: 41 (SAP, 2015).

UN PROFESSORAT FUNCIONARI ENVELLIT

A la Universitat de València, les tres quarts parts dels professors funcionaris tenen més de 49 anys en 2014. Les piràmides d'edat mostren que el grup més

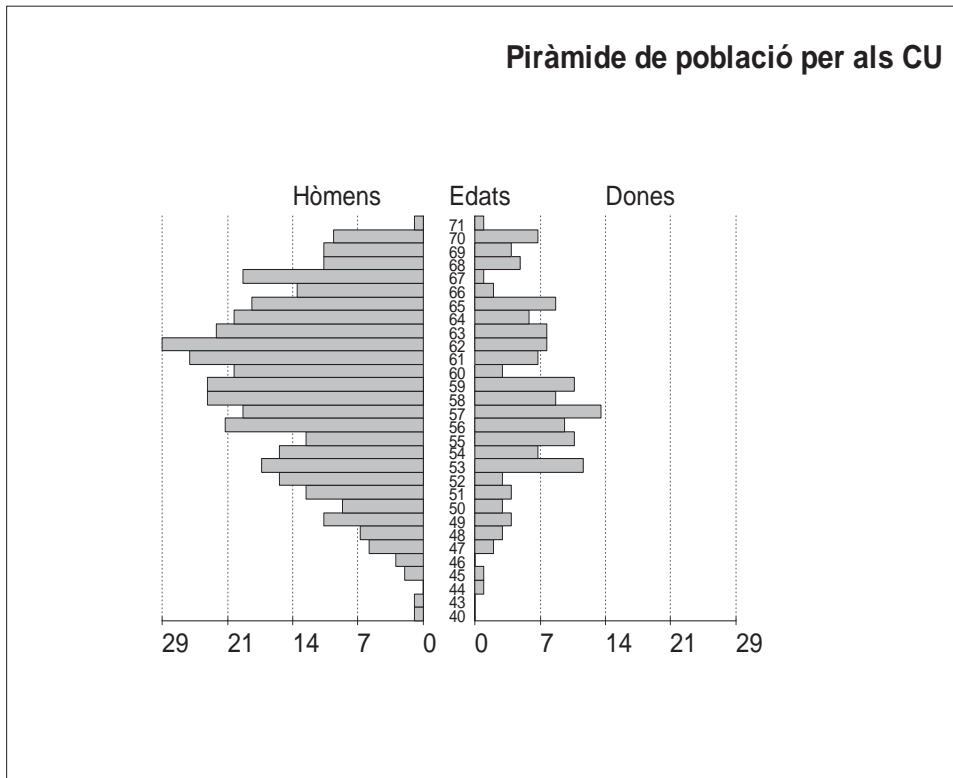
nombrós està constituït per les edats 58, 59 i 61 anys. La seua edat mitjana és de 55 anys. En el cas dels catedràtics és de 59 anys i en el dels titulars d'universitat de 53. Es tracta per tant d'un professorat (molt) envellit. L'edat mitjana de les funcionaries és més baixa que la dels funcionaris, tant en general, com entre catedràtics i titulars d'universitat.

Un examen desagregat de modes estadístiques d'edat dels funcionaris per grans àrees posa de manifest (Annex 1) que les més elevades es troben a ciències de la salut (59 i 58 anys), a arts i humanitats (58, 55 i 61), i ciències experimentals (53, 54, 62 i 59); les més reduïdes, les de ciències socials i jurídiques (50, 47 i 46) i les de enginyeries (46, 44). Això repercuteix en les edats mitjanes: la de salut és de 58 anys, la d'arts i humanitats és de quasi 57, la de ciències experimentals és de quasi 56, la de ciències socials i jurídiques és de 53 i la de enginyeries de 49. Parant compte de les taxes de reposició permeses pels governs centrals als darrers tres anys, l'edat mitjana del professorat funcionari continuarà creixent.

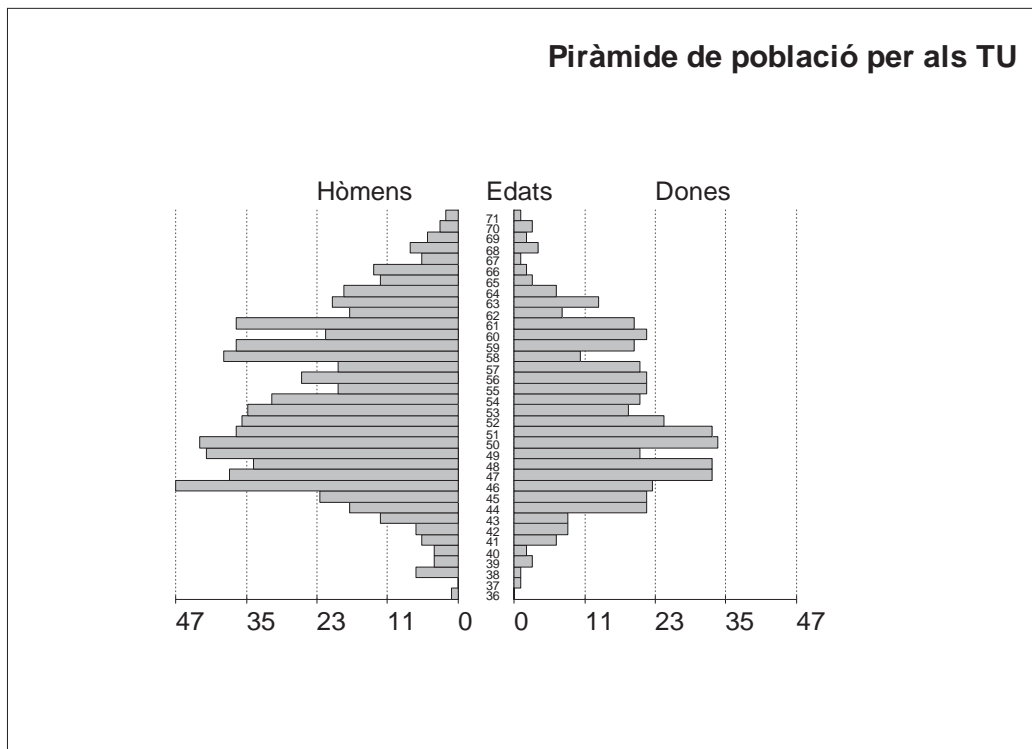
En conclusió, la distribució del professorat funcionari per edats està (molt) esbiaixada cap a les cohorts superiors de 50 i més anys. Així, la Universitat de València està experimentant i experimentarà que importants contingents de professors es jubilen. Aquest fenomen no ha tingut lloc sense

Piràmide de població dels Catedràtics de la Universitat de València

Piràmide de població dels professors titulars de la Universitat de València

conseqüències sobre l'estructura estatutària i categorial del professorat, ja que des de 2012 les lleis pressupostàries no han permès més que la reposició d'una petita part de les places que deixen buides. El nombre de funcionaris s'ha reduït un 9 % des d'aleshores fins finals de 2014. Cal assenyalar però, que els nous pressupostos generals de l'Estat per a 2016 permeten de nou la reposició total dels llocs de treball dels professors jubilats.

PERÍODE I EDAT D'ACCÉS DEL PROFESSORAT FUNCIONARI DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

A la Universitat de València, quasi les dues terceres parts dels actuals professors funcionaris s'han incorporat sota la vigència de la LRU, un 29 % sota la de la LEU franquista (fins a 1983), i un 6,3 % sota la de la LOU. Ara bé, aquests percentatges varien segons les grans àrees de coneixement. A les tradicionals, les que es corresponen amb titulacions arrelades des de fa temps (les d'art i humanitats, experimentals, salut), els percentatges dels professors que entraren sota la LRU oscil·len entre un 52 i un 58 %; els dels que ho van fer sota la LEU, sobrepassen el terç, entre un 35 i un 38 %; mentre que els ho feren sota la LOU són semblants als generals en els casos d'art i humanitats i ciències de la salut, si bé els d'experimentals són un 10 %. A les àrees les titulacions de les quals s'han desenvolupat més recentment, els percentatges dels que s'integraren sota la LRU oscil·la entre el 75 % dels de ciències socials i jurídiques i el 84 % dels de enginyeries; els dels que ho van fer sota la LEU, entre el 20,3% i el 9%, respectivament; els de ciències socials i jurídiques que ho han fet sota la LOU són un 4 %.

A més a més, cal assenyalar que l'edat amb la que s'han incorporat a la universitat com a professors ha anat creixent al llarg del temps. Així, l'edat mitjana dels que ho van fer als anys setanta i principis dels vuitanta (vigència de la LEU), és de 26; la dels que ho van fer a la segona meitat dels vuitanta i al llarg dels noranta (vigència de la LRU) és de quasi 30; i la dels que ho han fet des de principis de segle (vigència de la LOU) es de quasi 38 anys (Quadre 5), una edat realment elevada. Per grans àrees de coneixement, s'observen petites variaci-

ons/oscil·lacions. Unes edats mitjanes un poc més elevades a ciències de la salut i un poc més baixes a les enginyeries i ciències socials i jurídiques. Les desviacions de les edats mitjanes creixen amb els períodes: són més petites en el de la LEU i més grans en el de la LOU. També, varien d'unes branques a altres: les més grans a ciències de la salut, les més petites a ciències socials i a ciències experimentals (Quadre 5 i Gràfica 4).

Així doncs, l'estatut de funcionari ha estat assolit més prompte pels contingents de professors que es van incorporar als dos primers períodes (el de la LEU i el de la LRU) que per als que ho van fer sota el de la LOU. No es disposa d'informació desagregada de la plantilla de PDI de la Universitat de València al llarg del temps per estatuts (de funcionari o de contractat) i per tant, no es pot examinar minuciosament l'evolució d'aquests col·lectius que les constitueixen i la seua configuració.

Ara bé, a partir de la informació disponible del professorat funcionari i de les dades generals del professorat d'algun any dels tres períodes diferenciats, es pot fer una sèrie de supòsits sobre la situació estatutària dels contingents que han anat entrant a la Universitat de València i que romanen a l'actualitat, parant compte del moment de la seua incorporació. En primer lloc, tots els que entraren abans de la LRU (1983) són funcionaris. Entre els quals predominen els homes i els catedràtics. En segon lloc, que quasi tots els que s'incorporaren als primers anys de la LRU (fins 1990) són funcionaris. Ho van fer amb una edat mitjana de 29 anys. Encara n'hi havien més homes que dones. Una part són catedràtics i la major part titulars d'universitat. En tercer lloc, que una part dels que s'integraren al zenit de la LRU (anys noranta) són funcionaris, majoritàriament, titulars d'universitat; mentre que la resta no ho són. Ho van fer amb una edat mitjana de 30 anys. Finalment, que sols una petita part dels que s'integraren sota la LOU són funcionaris; la resta, la major part, tenen l'estatut de contractats si bé cal dir que hi ha un petit grup d'aquests que es troba acreditat com a titular d'universitat (funcionari) però que no ha pogut exercir aquesta acreditació per les restriccions legals (pressupostàries) existents des de 2012.

QUADRE 5
 Edat d'accés i nombre dels professors funcionaris de la Universitat de València
 segons el període de la seua incorporació

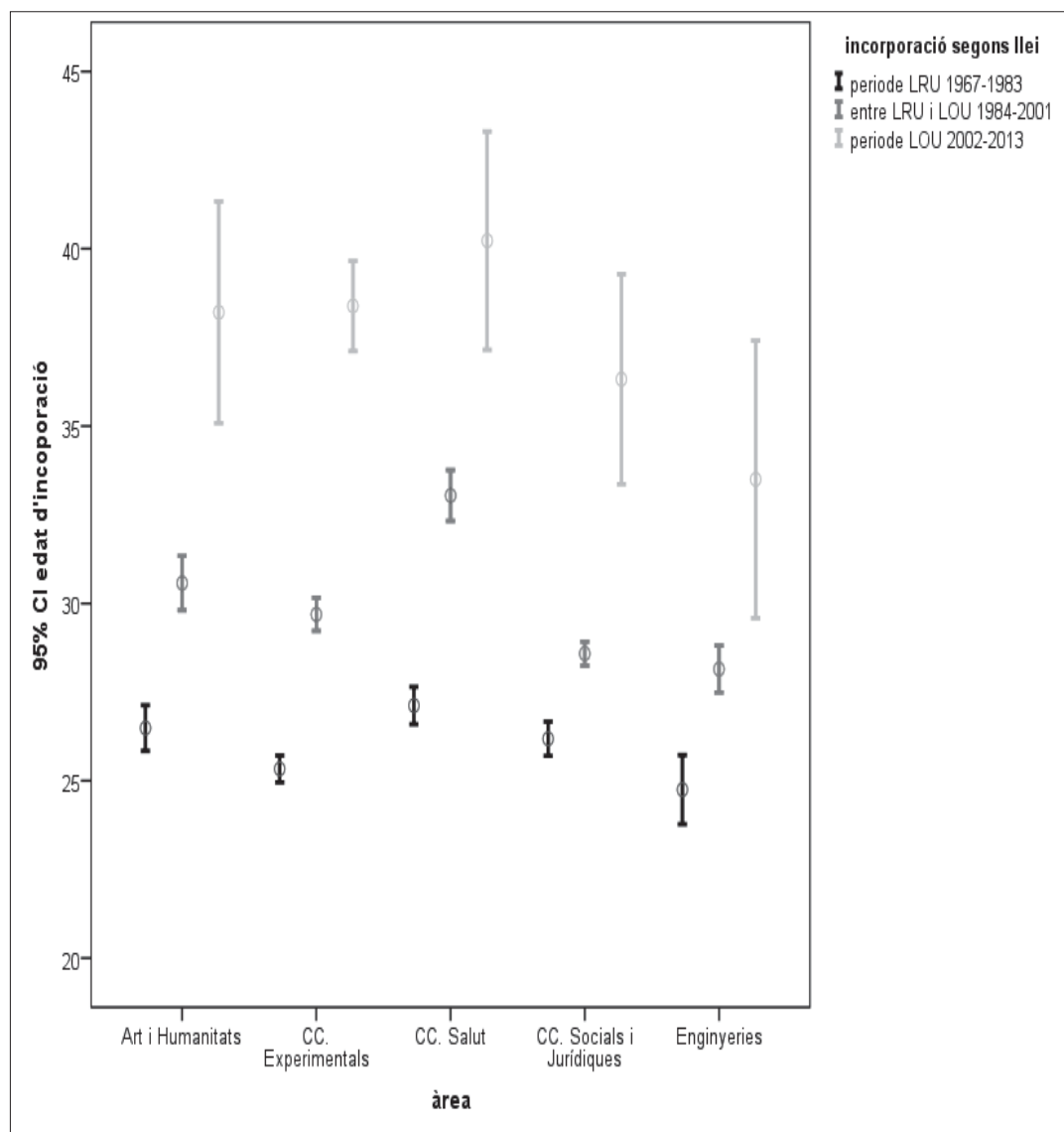
Gran branca coneixement	incorporació segons llei	Edat Mitjana	Desviació estandar	N
Art i Humanitats	període LEU	26,49	3,29	103
	període LRU	30,57	5,05	169
	període LOU	38,21	6,49	19
	Total	29,63	5,48	291
CC. Experimentals	període LEU	25,33	2,47	165
	període LRU	29,69	3,58	230
	període LOU	38,39	4,18	44
	Total	28,92	4,99	439
CC. Salut	període LEU	27,12	3,07	132
	període LRU	33,04	4,98	188
	període LOU	40,23	6,94	22
	Total	31,22	5,81	342
CC. Socials i Jurídiques	període LEU	26,19	3,15	167
	període LRU	28,58	4,28	620
	període LOU	36,32	8,48	34
	Total	28,42	4,73	821
Enginyeries	període LEU	24,75	1,17	8
	període LRU	28,15	2,86	74
	període LOU	33,50	3,73	6
	Total	28,20	3,28	88
Total	període LEU	26,19	3,03	575
	període LRU	29,67	4,59	1281
	període LOU	37,89	6,54	125
	Total	29,18	5,15	1981

Aquesta aproximació a la configuració dels contingents de funcionaris actuals de la Universitat de València sota diferents lleis, i les mitjanes de l'edat amb la que hi van accedir al llarg dels darrers quaranta anys, guarda relació amb les categories de professorat establides i amb les regles que regien l'accés a cadascuna d'elles. També, amb el tipus i nombre de llocs de treball oferts en relació

amb eixes categories i per tant, amb el finançament aprovat anualment a les polítiques universitàries promogudes al llarg d'aquests períodes.

Així (i d'una manera simplificada), sota la LRU, la via d'accés a la carrera universitària era la d'ajudant d'escola que durava tres anys al llarg dels quals es redactava habitualment la tesi; continuava sota la d'ajudant doctor que durava dos anys; i

GRÀFICA 2
 Edats d'incorporació del professorat funcionari per àrees i grans branques de coneixement

- I** període LEU 1967-1983
- I** període LRU 1984-2001
- I** període LOU 2002-2013

immediatament després es podia accedir a la de titular d'universitat; si no es redactava la tesi durant el temps contractat com a ajudant d'escola, es podia accedir a una placa de titular d'escola; a més a més, es crea la figura de professor associat per a incorporar a professionals de reconeguda experiència encara que després s'ha convertit en la figura utilitzada per a atendre tot tipus de contingències pagant menys. Doncs bé, sota la LOU, es creen noves figures

de personal permanent amb estatut de contractat i s'estableixen nous criteris per a accedir a la carrera de professor, en general, (estades de dos anys en universitats diferents a la que s'ha llegit la tesi) i a la de professor funcionari, en particular, (habilitacions) encara que pocs anys després es reforma la llei i les regles que tradueixen aquests criteris es deroguen imposant-se les agències externes d'acreditació prèvia per a poder concursar a tot tipus de places.

No tenim xifres del finançament de l'educació superior, però sí dels professors que han hagut a les universitats públiques des de finals de segle passat i que han posat en marxa les noves titulacions activades i les noves universitats creades: al 1999 (acabant la LRU), n'hi havia 77.812 a l'Estat Espanyol dels quals 43.606 eren funcionaris; al curs 2004/05 (1er. Curs de la LOU), n'hi havien 90.309 i 52.238 eren funcionaris. Des del curs següent, el nombre de professors no ha deixat de créixer fins al curs 2010/11, mentre que el de funcionaris no ha deixat de decreïxer poc a poc. Aquesta evolució ens permet suposar que el finançament augmenta els primer anys de segle per a moderar-se i reduir-se després, el que limita l'accés a la carrera funcional. Aquesta mateixa seqüència es pot observar a la Universitat de València: al curs 2004/05, n'hi havia 3.461 professors dels quals 2.265 eren funcionaris; a partir del curs següent, el nombre de professors creix fins al curs 2011/12 però va decreixent el de funcionaris.

Noves categories de professorat han irromput; i noves regles que regeixen l'accés a les antigues categories, així com nous dispositius que s'encarreguen del seu control. També, polítiques universitàries de professorat més restrictives a les categories permanents, especialment, les funcionaris. Tot allò contribueix a explicar que els inicis de les trajectòries del professorat de la Universitat de València són, en general, més difícils i embolicades a l'actualitat.

VENTS DE CANVI ENTRE EL PROFESSORAT FUNCIONARI DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA AL IGUAL QUE A ALTRES PAÏSOS

Un dels objectius d'aquest article era efectuar una sociografia del professorat funcionari de la Universitat de València. Malgrat les limitacions de la informació disponible, es poden establir tendències: en primer lloc, es mantenen els cossos amb estatut de funcionaris reduint-se els seus efectius a l'hora que s'han activat les noves categories de professorat permanent amb estatut de contractat que són les més utilitzades per a la estabilització; en segon lloc, la carrega docent ha augmentat per a una part del professorat permanent; en tercer lloc, es feminitza selectivament i, finalment, el professorat

funcionari envelleix. Aquests canvis segueixen les mateixes tendències de les transformacions que ha experimentat la composició del professorat d'altres països: s'ha diversificat la constitució estatutària del professorat i les condicions laborals i per tant, hi ha una menor homogeneïtat; també, s'ha modificat la seua configuració demogràfica.

L'altre dels objectius era examinar les possibles variacions en l'edat d'accés dels professors funcionaris de la Universitat de València a la seua activitat com a tals, en tant que forma d'aproximar-se a les seues trajectòries, entre d'altres raons, perquè les formes d'accés han estat regulades per tres lleis diferents. Les dades posen de manifest que les edats d'accés dels professors funcionaris han augmentat progressivament passant dels 26 anys de mitjana dels que es van incorporar fins 1983, als 38 dels que ho han fet entre 2002 i 2014. Les dades evidencien també que el nombre de professors que han assolit l'estatut de funcionaris (i que romanen actualment a la Universitat de València) dels contingents que s'han anat incorporant sota cada llei és prou desigual: el més nombrós és el del que ho va fer sota la LRU, el més reduït, el de la LOU, agreujat per les fortes limitacions legals a la convocatòria de places permanents, en general, i de funcionari, en particular, des de 2012 fins 2015. A més a més, cal afegir, en relació amb el període de la LOU que la Universitat de València ha utilitzat, tal i com s'acaba d'escriure, les noves figures de contractat doctor i de col·laborador per a estabilitzar el professorat amb estatut de contractat quan aquest no estava acreditat com a professor titular. Tot açò permet afirmar que les trajectòries del professorat de la Universitat de València s'estan fent (i es faran) més llargues, complexes i múltiples i que hi ha menys professors que desenvolupen la carrera universitària tradicional, la funcional. Aquests darrers trets de les trajectòries confirmen les tendències observades a les carreres universitàries tradicionals d'altres països. També, s'observen els fets que les expliquen: requeriments i processos més formalitzats, nous itineraris amb noves categories permanents de professorat però amb menys garanties d'estabilitat.

Aquestes darreres conclusions s'han extret a partir de les edats d'accés dels professors funcionaris

i considerant les lleis que el regulen (l'accés) així com les carreres. Les conclusions podrien enriquir-se de disposar d'informació sobre l'any en que es van fer funcionaris. El temps transcorregut entre l'any d'accés com a professors i l'any en que es van fer funcionaris (i la seua comparació per períodes) permetria fer una millor aproximació a les trajectòries. Més encara, hi hauria que indagar les trajectòries específiques dels professors universitaris funcionaris per descriure les seues característiques i sobre tot, la manera com les han construït, i així apreciar millor en quina mesura i fins a on estan determinades per factors organitzacionals. Ara bé, tant un aspecte com els altres constitueixen reptes de l'agenda futura de la recerca.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALMARCHA, A. (1982), *Autoridad y privilegio en la universidad española: estudio sociológico del profesorado universitario*, Centro de Investigaciones Sociológicas, Madrid.
- ALTBACH, P.G. (2000), «The deterioration of the academic state international. Patterns of academic work», en ALTBAACH, P. G. (Ed.), *The changing academic workplace: comparative perspectives*, Boston College Center for International Higher Education, Boston, pp. 11-33.
- BALDÓ, M. (1999), «La població de la Universitat de València al segle XX» en *Saitabi* n° 49, València, pp. 17-60,
- CHEVAILLIER, T. (2000), «El personal académico en las universidades francesas» en GINÉS MORA, J. (Ed.), *El profesorado universitario en España. Situación en España y tendencias internacionales*, Cuadernos del Consejo de Universidades, Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, Madrid, pp. 57-79
- ENDERS, J. (2000) (1), «Vientos de cambio: condiciones de trabajo y empleo del personal académico en Europa» en GINÉS MORA, J. (Ed.), *El profesorado universitario en España. Situación en España y tendencias internacionales*, Cuadernos del Consejo de Universidades, Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, Madrid, pp. 81-102.
- ENDERS, J. (2000) (2), «A chair system in transition: appointments, promotions, and gate-keeping in German higher education» en ALTBAACH, P. G. (Ed.), *The changing academic workplace: comparative perspectives*, Boston College Center for International Higher Education, Boston, pp. 36-60.
- ENDERS, J. i KAULISCH, M. (2005), «Careers in overlapping institutional context: the case of academie» en *Career Development International*, vol. 10, n° 2, pp. 130-144.
- FERNÁNDEZ-CORONADO, R. y GONZÁLEZ SANJUÁN, M.E. (2009), *Mujeres y hombres en la Universidad de València*, Universitat de València, <Diagnostic_CAS.pdf>.
- FINKELSTEIN, M.J. (2000), «Situación del profesorado universitario en EE.UU» en Ginés Mora, J. (Ed.), *El profesorado universitario en España. Situación en España y tendencias internacionales*, Cuadernos del Consejo de Universidades, Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, Madrid, pp. 19-41.
- MUSSELIN, C. (2008), *Les universitaires*, La Découverte, Paris.
- ORTEGA CASTRO, V. (2000), «Situación actual del profesorado y posibles tendencias» en GINÉS MORA, J. (Ed.), *El profesorado universitario en España. Situación en España y tendencias internacionales*, Cuadernos del Consejo de Universidades, Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, Madrid, pp. 105-112.
- STEPHAN, P. (2006), «Job market effects on scientific productivity», séminaire de Sciences Po sur l'enseignement supérieur, Paris, <www.cso.edu/fiche_rencontre.asp?renc_id=46>.

ANNEX 1

